

Son Güncelleme Tarihi 02.12.2013

e - akademi

HUKUK, EKONOMİ VE SİYASAL BİLİMLER AYLIK İNTERNET DERGİSİ

ARALIK 2013-SAYI 134

Makale:

VEKÂLET SÖZLEŞMESİNDE VEKÂLET VERENİN (MÜVEKKİLİN) BORÇLARI

***Dr. SERA REYHANİ YÜKSEL**

GİRİŞ

Hukumumuzda sözleşmeler amaçları ve içerikleri bakımından bir sınıflandırılmaya tabi tutulduğu takdirde iş görme sözleşmelerinin önemli bir yer tuttuğu görülecektir. İş görme sözleşmeleri, konusunu, insan emeğinin veya faaliyetlerinin oluşturduğu sözleşmelerdir. Hizmet sözleşmesi, eser sözleşmesi, yayım sözleşmesi, vekâlet sözleşmesi ve vekâlet benzeri hukuki ilişkiler bağlamında ele alınan kredi mektubu, kredi emri ve tellaklık sözleşmesi iş görme sözleşmeleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Vekâlet sözleşmesi iş görme sözleşmeleri alanında taşıyıcı nitelikte olan bir sözleşmedir, dolayısıyla iş görme sözleşmeleri alanında önemli bir yere sahiptir. Bir hamalın

bavulumuzu taşıması, öğretmenin özel ders vermesi, bir hekimin hastayı ameliyat etmesi, bir avukatın davamızı izlemesi, bir arkadaşımızın bizim adımıza ve hesabımıza bir hukuki işlem yapması, mesela bir malımızı satması veya bizim için bir yer kiralaması, mali müşavirin bir tacirin defterlerini tutması vekâlet sözleşmesine konu olabilen hizmetlere örnek olarak gösterilebilir. Bu açıdan bakıldığında vekâlet sözleşmesi günlük hayatta sıkça karşımıza çıkan bir sözleşmedir.

Vekâlet sözleşmesi iş görme ile ilgili diğer sözleşmelere oranla daha belirgin bir şekilde güvene dayanır ve bu güven sözleşmenin önemli bir özelliğini teşkil eder¹. Doktrinde bu sözleşmenin en önemli özelliğinin güven unsurunun ağır basması olduğu belirtilmiştir². Güven, vekilin hem kişiliğine hem de mesleki bilgisine ve yeteneğine ilişkindir³. Vekâlet sözleşmesinde güven unsurunun bu derece önemli olması Roma Hukuku'na dayanmaktadır. Roma Hukuku'nda vekâlet sözleşmesi bakımından güven unsurunun önemi büyüktür; çünkü Romalılar için bu sözleşmenin kökeni dostluğa dayanmaktadır. Romalılar dostlarının işlerini görmeyi bir görev olarak düşünmüş oldukları için vekâlet, hizmet ve eser sözleşmesine nazaran ön plana çıkmıştır, yani vekâlet fides'in gereğidir⁴. Romalılar "fides" kavramına çok büyük bir değer vermişlerdir. Fides Roma'da, doğruluk, dürüstlük, güven, sadakat, verilen söze bağlılık gibi anlamlar taşıyan bir kelimedir⁵. Fides kavramına verdikleri değer dolayısıyla Justinianus döneminde vekilin vekâlet sözleşmesinden bir menfaati olmadığı halde ağır bir sorumluluğu olduğunu kabul etmişlerdir; çünkü vekâlet sözleşmesi dostluğa ve itimada dayanmaktadır. Bu sebeple Romalılar vekâlet sözleşmesinden doğan borçların ifa

¹ **MERT**, Abdulkadir, "Avukatlık Sözleşmesi İle Vekâlet Sözleşmesinin Farklılıkları", <http://www.abdulkadirmert.av.tr/files/sözleşme.pdf>; **GÜMÜŞ**, Alper, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, İstanbul 2012, Cilt 2, s. 121; Buna karşılık Gökyayla yoğun güven ilişkisine dayanan klasik vekâlet sözleşmeleri yanında güven ilişkisinin o kadar yoğun olmadığı vekâlet sözleşmeleriyle eskisine kıyasla daha çok karşılaşıldığını ve yoğun güven ilişkisine dayanmayan bu vekâlet tipleri bakımından düzenleme yapılması gerekliliğinin olduğunu ifade etmiştir (**GÖKYAYLA**, Emre, "Eser ve Vekâlet Sözleşmeleri", Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu, İstanbul 2012, s. 294-295).

² **AKINCI**, Şahin, Vekâlet Sözleşmesinin Sona Ermesi, Konya 2004, s. 1; Bütün iş görme sözleşmelerinin ortak özelliği gibi görünmesine rağmen yapılması gereken işin şahsen ifasının ve ilişkideki güven unsurunun önem ağırlığının değerlendirme kıstası olabileceği kabul edilmektedir ve buna göre işi görecek kişinin şahsının önem taşıması ve böylece güven unsurunun ön plana çıkması, somut durumdaki sözleşmenin vekâlet olma olasılığını arttırmaktadır (**KÜRŞAT**, Zekeriya, "Eser Ve Vekâlet Sözleşmelerinin Nitelendirilmesi Sorunu Ve Nitelendirmenin Hükümü", İÜHF 2009, Cilt.67, Sayı 1-2, s. 10.)

³ **ZEVKLİLER**, Aydın/**GÖKYAYLA**, K. Emre, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Ankara 2013, s. 591.

⁴ **ERDOĞMUŞ**, Belgin, Roma Borçlar Hukuku Dersleri, İstanbul 2012, s. 109; **TAHİROĞLU**, Bülent, Roma Borçlar Hukuku, İstanbul 2012, s. 243.

⁵ **UMUR**, Ziya, Roma Hukuku Lügati, İstanbul 1983, s. 74.

edilmemesi yüzünden mahkûm olan vekili şerefsiz (infamis) saymışlardır ve vekilin kendisine gösterilen itimada layık olmadığını, verdiği sözü tutmadığını kabul etmişlerdir⁶.

Roma Hukuku'nda, vekâlet sözleşmesi, başkasının lehine ücretsiz iş görme olarak tanımlanmaktadır. Bu sözleşme taraflar arasındaki sevgi, saygı ve dostluk adına yapıldığı için vekâlet sözleşmesinin ücretsiz yapılması, sözleşmenin esaslı öğelerindendi; çünkü vekâlet sözleşmesinin ücretli yapılması durumunda, vekâlet değil, yerine göre ya eser sözleşmesi (locatio conductio operis) ya da hizmet sözleşmesi (locatio conductio operarum) kurulmuş olmaktadır. Romalılar, fikri hizmetleri, yüksek hizmet (operae liberales) olarak düşünmüşlerdir. Mesela, bir profesörün, bir avukatın, bir doktorun çalışmaları, hiçbir zaman hizmet sözleşmesinin konusunu oluşturmazdı. Bu gibi kimselerle yapılan sözleşmeler, vekâlet sözleşmesi olarak nitelenir ve bu hizmetlerin karşılığında ücret alınmazdı. Ancak, bu durumda, vekile emeğinin karşılığında bir ücret ödenmişse, bu sıradan bir ücret değil, kendiliğinden ödendiği için, şeref ücreti (honorarium) olarak değerlendirilirdi. Önceden belirlenen şeref ücreti, normal davalar yoluyla değil, sistem dışı yargılama (cognitio extra ordinem) usulüne göre takip edilebilirdi⁷. Roma hukukundan günümüze, zaman içinde bu sözleşme, büyük bir gelişim göstermiş ve farklı bir şekle bürünmüşse de Roma Hukuku'nun vekâlet sözleşmesine ilişkin bazı temel kuralları Türk-İsviçre hukuk sisteminde de halen uygulama alanı bulmaktadır.

Bu çalışmamızda, esas olarak vekâlet sözleşmesinde vekâlet verenin (müvekkilin) borçları incelenecektir. Bununla birlikte konunun daha iyi anlaşılması için, asıl konudan önce kısaca vekâlet sözleşmesinin tanımı, unsurları ve niteliği ele alınacak, daha sonra ise asıl konumuz olan vekâlet verenin (müvekkilin) borçlarının incelenmesine geçilecektir.

1. VEKÂLET SÖZLEŞMESİNİN TANIMI VE UNSURLARI

1.1. Vekâlet Sözleşmesinin Tanımı

Vekâlet sözleşmesi Borçlar Kanunu'nun dokuzuncu bölümünün birinci ayırımında 502'nci ila 514'üncü maddeler arasında düzenlenmiştir. Borçlar Kanunu'nun 502'nci

⁶ RADO, Türkan, Roma Hukuku Dersleri Borçlar Hukuku, İstanbul 2011, s. 119.

⁷ EMİROĞLU, Haluk, Roma Hukukunda Vekâlet Sözleşmesi ve Hukuki İşlemlerde Temsil, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2003, Cilt 52, Sayı 1, s. 105.

maddesine göre; “*Vekâlet sözleşmesi, vekilin vekâlet verenin bir işini görmeyi veya işlemini yapmayı üstlendiği sözleşmedir. Vekâlete ilişkin hükümler, niteliklerine uygun düştükleri ölçüde, bu Kanunda düzenlenmemiş olan iş görme sözleşmelerine de uygulanır. Sözleşme veya teamül varsa vekil, ücrete hak kazanır*”.

Gümüş, yasadaki bu tanımın vekâlet sözleşmesinin zorunlu yapısal unsurlarını sağlamadığını belirterek, vekâlet sözleşmesini şu şekilde tanımlamıştır: “Vekâlet sözleşmesi öyle bir sözleşmedir ki, vekil, vekâlet veren ile arasındaki özel güven ilişkisine dayalı şekilde, vekâlet verenin menfaatine ve hesabına olarak ve nispeten yersel, zamansal veya maddi bağımsızlık içerisinde bir iş veya hizmeti, ücretsiz veya sözleşmede kararlaştırılmışsa ya da teamül varsa ücretli olarak görmeyi borçlanır”⁸. Yavuz/Acar/Özen ise, Türk Borçlar Kanunu’nun 502’nci maddesi çerçevesinde vekâlet sözleşmesini, “Vekâlet sözleşmesi, vekilin sözleşme ile belirlenen işi görmeyi ya da işlemi yapmayı borçlandığı ve vekilin yerine getireceği edimin kanun hükümleriyle düzenlenen sözleşmelerden herhangi birinin konusuna girmediği, buna karşılık ancak sözleşme ya da teamül olan durumlarda ücrete hak kazandığı iş görme borcu doğuran bir sözleşmedir”⁹ şeklinde tanımlamaktadır.

Tandoğan, vekâlet sözleşmesini; “Vekâlet, vekile vekâlet verenin menfaatine ve iradesine uygun bir sonuca yönelik bir iş görmeyi bir zaman kaydına tabi olmaksızın ve nispeten bağımsız olarak yapma borcunu, sonucun elde edilememesi rizikosu ona ait olmamak üzere yükler”¹⁰ şeklinde tanımlamıştır.

⁸ GÜMÜŞ, Borçlar, s. 115-116.

⁹ YAVUZ, Cevdet/ACAR, Faruk/ÖZEN, Burak, Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler), İstanbul 2013, s. 602; Aral/Ayrancı vekâlet sözleşmesine ilişkin bu tanımın BK m. 502/f. 2’de yer alan “*Vekâlete ilişkin hükümler, niteliklerine uygun düştükleri ölçüde, bu Kanunda düzenlenmemiş olan iş görme sözleşmelerine de uygulanır*” şeklindeki hükmün göz önüne alınarak yapıldığını ve bunun sonucu olarak da tanıma başka bir sözleşmenin şartlarının gerçekleşmemesi ibaresinin eklendiğini belirterek böyle bir ilaveyi, iş görme sözleşmelerinde numerus clausus’un bulunduğu sonucuna götüreceği için isabetli bulmamaktadır. (ARAL, Fahrettin/AYRANCI, Hasan, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Ankara 2012, s. 387.)

¹⁰ TANDOĞAN, Haluk, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, İstanbul 2010, Cilt 2, s. 356; Benzer yönde tanımlar için bakınız BERKİ, Şakir, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Ankara 1973, s. 156; AKİPEK, Şebnem, Alt Vekâlet, Ankara 2003, s. 31; BAŞPINAR, Veysel, Vekilin Özen Borcundan Doğan Sorumluluğu, Ankara 2004, s. 70; KÜRŞAT, s. 144; Yavuz/Acar/Özen de vekâlet sözleşmesinin bu tanımını, vekilin iş görmesinin vekâlet verenin menfaatine ve iradesine uygun bir sonuca yönelik olması, sonucun elde edilememesi rizikosunun vekâlet verene ait olması, vekilin iş görme borcu bakımından bir zaman kaydına tabi olmaması ve nispeten bağımsız olması gibi vekâlet sözleşmesinin önemli özelliklerine yer verdiği için isabetli bulmaktadır (YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 602); OĞUZ, Arzu, “Roma ve Türk Hukukunda İnançlı İşlem ve Vekâlet Sözleşmelerinin Karşılaştırılması”, AÜHFHD 1989-1990, Cilt 41, Sayı 1-4, s. 266.

Şu halde vekâlet sözleşmesini, vekilin sözleşme ile vekâlet verenin menfaatine ve iradesine uygun olarak sözleşme ile belirlenen işi görmeyi ya da işlemi yapmayı, zaman kaydına bağlı olmaksızın ve sonucun elde edilmemesi rizikosu kendisine ait olmamak üzere borçlandığı ve bu iş görmenin kanunun diğer hükümleriyle düzenlenen sözleşmelerden herhangi birinin kapsamına girmediği, buna karşılık teamül gereği veya sözleşmede kararlaştırılmış olması şartıyla ücrete hak kazandığı bir sözleşme olarak tanımlamak mümkündür.

Yukarıdaki tanımlardan hareketle, vekâlet sözleşmesinin zorunlu unsurlarını bir işin görülmesi veya işlemin yapılması, iş görmenin başkasının menfaatine ve iradesine uygun olarak yapılması, iş görmede zaman kaydına bağlı olunmaması ve vekilin iş görmeden başarılı bir sonuç elde edilememesi rizikosunu taşımaması olarak belirtmek mümkündür¹¹. Ücret ise sözleşmenin zorunlu olmayan unsuru olarak görülmektedir. İnceleme konumuzu vekâlet sözleşmesinde vekâlet verenin (müvekkilin) borçları oluşturduğundan sözleşmenin unsurları ayrıntılı olarak incelenmeyecektir.

1.2. Vekâlet Sözleşmesinin Hukuki Niteliği

Vekâlet sözleşmesi bir borç sözleşmesi niteliğini taşımaktadır¹². Doktrinde vekâlet sözleşmesinin eksik iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme mi, yoksa tek tarafa borç yükleyen bir sözleşme mi olduğu hususu ise tartışmalıdır. Bir görüş, Borçlar Kanunumuzun sistemi içinde vekâlet sözleşmesinin, prensip olarak tek tarafa borç yükleyen sözleşmelerden olduğunu ifade etmiştir; çünkü vekil, vekâlet verene karşı iş görme borcu altına girmekte ancak vekâlet veren vekile karşı kural olarak ücret ödeme borcu altına girmemektedir¹³. Yani ücret ödeme borcu, vekâlet sözleşmesinin kanuni ve zorunlu bir unsuru değildir. Sadece sözleşmede ya da teamülde açıklık mevcut olduğu takdirde vekâlet verenin ücret ödeme borcu ortaya çıkabilir. Bu görüş uyarınca vekâlet verenin (müvekkilin) borçlarından biri gerçekleştiği takdirde, vekilin iş görme borcu ile vekâlet verenin ilgili borçlarının mübadele

¹¹ AKİPEK, s. 32 vd; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 603 vd; ARAL/AYRANCI, s. 388 vd; AYDOĞDU, Murat/KAHVECİ, Nalan, Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, İzmir 2013, s. 681 vd.

¹² AKİPEK, s. 43; YALÇINDURAN, s. 53; YÜCE, s. 23.

¹³ YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 612; Yargıtay'ın konu ile ilgili bir kararında, "ücret söz konusu olmayan durumlarda, hizmet sözleşmesinden söz edilemez. Diğer deyişle ücret unsuru, hizmet sözleşmesinin esaslı unsurunu teşkil eder oysa vekâlet sözleşmesinde ücret, esaslı unsurlardan değildir" denilmiştir. (Yarg. 9. HD., 28/05/2009, E. 2008/496, K. 2009/14827 Karar için bakınız GÜNAY, Cevdet İlhan, Türk Borçlar Kanunu Şerhi, Ankara 2012, s. 1490).

ilişkisi içinde olduğunun kabulü durumunda tam iki tarafa borç yükleyen, diğer durumlarda ise eksik iki tarafa borç yükleyen vekâlet sözleşmesi ile karşılaşılacaktır¹⁴. Ancak vekâlet sözleşmesinin ücretli olduğu durumlarda, vekâlet sözleşmesinin tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme niteliğini taşıdığı konusunda görüş ayrılığı bulunmamaktadır¹⁵. Akipek ise sözleşmenin ücretsiz olduğu durumlarda da, o sözleşme kapsamında vekilin harcama ya da masraf yapması mümkün olduğundan sözleşmenin eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşme niteliğini taşıdığını belirtmektedir; çünkü vekâlet verenin vekilin yaptığı harcamaları ve masrafları ödeme borcu vekilin asli edim yükümlülüğünün karşılığını oluşturan bir asli edim değildir, vekilin asli ediminin sonucu olarak nitelendirilen bir yan edimdir. Bu sebeple ücretsiz vekâlet sözleşmesi eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşme olarak nitelendirilmelidir¹⁶. Kanaatimizce, vekâlet sözleşmesi kural olarak eksik iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir; çünkü eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde edimler birbiriyle mübadele ilişkisi içinde değildir. Vekâlet sözleşmesinde de vekilin asli borcu iş görmedir; buna karşılık vekâlet verenin de vekilin vekâleti ifa dolayısıyla yaptığı masrafları vekile ödeme borcu bulunmaktadır. Vekâlet verenin bu borcu, vekilin asli edim borcunun karşılığını oluşturan bir borç olmayıp bir yan edimdir. Tek tarafa borç yükleyen sözleşmelerde taraflardan sadece bir tanesinin borç altına girdiği buna karşılık diğer tarafın herhangi bir borç altına girmediği düşünüldüğünde vekâlet sözleşmesinin eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşme olduğu kabul edilmelidir.

Vekâlet sözleşmesi rızai bir sözleşmedir; çünkü bu sözleşmenin kurulabilmesi için tarafların aralarında anlaşmış olması gerekir¹⁷.

Vekâlet sözleşmesi, kural olarak herhangi bir şekle bağlı değildir, taraflar sözleşmeyi dilerlerse sözlü, dilerlerse yazılı veya resmi biçimde yapabilirler¹⁸. Doktrinde kabul edildiğine göre, şekle bağlı bir hukuki muamelenin yapılması için akdedilen vekâlet sözleşmesinin de

¹⁴ YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 612.

¹⁵ ARAL/AYRANCI, s. 388; AKİPEK, s. 43; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 612-613; ARPACI, Ahmet Murat, “Borçlar Kanunu Açısından Vekâlet İlişkisinde Müvekkilin Hak ve Borçları”, Prof. Dr. Mustafa Dural’a Armağan, İstanbul 2013, s. 132.

¹⁶ AKİPEK, s. 43, dpn. 42; Aynı görüşte YALÇINDURAN, s. 53; GÜMÜŞ, Borçlar, s. 116-117; ARAL/AYRANCI, s. 388; AYDOĞDU/KAHVECİ, s. 680.

¹⁷ ARAL/AYRANCI, s. 387; ERKAN, Vehbi Umut, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Vekâlet Sözleşmesinde Vekâlet Veren Ücret Ödeme Borcu Dışındaki Diğer Borçları”, AÜHFĐ 2013, Cilt 62, Sayı 2, s. 443.

¹⁸ AKİPEK, s. 44; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 613; AYDOĞDU/KAHVECİ, s. 681; AKINCI, Şahin, Karşılaştırmalı Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Konya 2004, s. 301.

herhangi bir yazılı veya özel şekle bağlı olmaksızın geçerli bir tarzda yapılması olanağı vardır. Zira vekilin iş görme borcunun konusu, bizatihi şekle bağlı hukuki muamelenin kendisi değil, iş görmedir ve işin görülmesi, sözleşmenin ifası aşamasını ilgilendirdiği için şekle bağlı bir hukuki muamelenin yapılması için akdedilen vekâlet sözleşmesinin kural olarak aynı şekle bürünmesi zorunlu sayılmamalıdır¹⁹. Yalnız bazı özel düzenlemelerle vekâlet sözleşmesi ya da çeşitleri özel biçime bağlanmaktadır. Mesela, taşınmazlar hakkındaki simsarlık (tellallık) sözleşmesi (BK m. 520/III) ile kredi (itibar) mektubu ve itibar emrinin (BK m. 515-516) yazılı şekilde yapılması gerekir. Bundan başka tapu dairelerinde taşınmazların alım satımlarına ilişkin vekâlet sözleşmelerinin resmi şekilde yapılması aranmaktadır (TST m. 13/f. 4). Aynı şekilde Noterlik Kanunu m. 89’da da tapuda işlem yapılmasını gerektiren vekâletnamelerin düzenleme suretiyle yapılması gereği öngörülmüştür.

Öğretideki hâkim görüşe göre vekâlet sözleşmesinin somut olayda yüklenilen iş ya da hizmetin türüne göre ani edimli²⁰ veya sürekli bir sözleşme²¹ olarak kurulması mümkündür²². Mesela, vekilin bir taşınmaz satımını üstlenmesinde vekâlet ani edimli sözleşme niteliğindedir; ancak bir malın idaresi söz konusu olduğunda vekâlet sözleşmesi sürekli borç ilişkisi niteliğini taşır²³. Gümüş, vekâlet sözleşmesinin her zaman için bir sürekli borç ilişkisi olduğunu, zira vekâlet sözleşmesinin konusunun “her zaman için” belirli bir işin görülmesine

¹⁹ YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 613.

²⁰ Ani edim, borçlanılan edimin zaman içinde bir defada, bir tek davranışla yerine getirilmesidir (EREN, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2012, s. 108); Kılıçoğlu’na göre de ani edimlerde borçlu borç konusunu bir kez yerine getirmektedir. (KILIÇOĞLU, Ahmet M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2012, s. 6); Aynı yönde AYAN, Mehmet, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Konya 2012, s. 24; Öğretideki baskın görüş ifanın ani mi sürekli mi olduğunu saptarken borçlunun faaliyetlerinin değil, alacaklının edime olan çıkarının gerçekleşmesinin bir an içinde mi olduğuna ya da bir süreye mi yayıldığına bakarken Serozan, edimin ani ya da sürekliliğini borçlunun edim eylemleri açısından ele almanın daha tutarlı, borçluyu ön plana alan modern eğilimlere ve menfaatler durumuna daha uygun olduğunu ifade etmektedir. Bakınız SEROZAN, Rona, Sözleşmeden Dönme, İstanbul 2007, s. 164, dpn. 24.

²¹ Borçlunun borcunu zaman içinde devamlı ve aralıksız yani sürekli bir davranışla ifa edebildiği hallerde sürekli edim söz konusudur. Bir borç ilişkisinde asli borçlardan en az biri sürekli edimi gerektiriyorsa o borç ilişkisine sürekli borç ilişkisi adı verilir. Bu tarz ilişkilerin tipik örneği kira sözleşmesi ve hizmet sözleşmesi verilebilir. (OĞUZMAN, M. Kemal/ÖZ, M. Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 1, İstanbul 2012, s. 12); Seliçi’ye göre, borç ilişkisini “sürekli borç ilişkisi” olarak nitelendirmek için edim sonucunun, yani alacaklının menfaatinin edimin yerine getirilmesi ile gerçekleşmesinin, bir defada aniden mi olduğuna yoksa bir zaman sürecine mi yayıldığına bakmak gerekmektedir (SELİÇİ, Özer, Borçlar Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, İstanbul 1976, s. 7); Ormancı’ya göre, sürekli borç ilişkileri, karakteristik edimin kapsamının ancak ifa süresine bağlı olarak tespit edilebildiği borç ilişkileri olarak tanımlanabilecektir (ORMANCI, Pınar Altınok, Sürekli Borç İlişkilerinin Haklı Sebeple Feshi, İstanbul 2011, s. 13).

²² BAŞPINAR, s. 67; GÖKYAYLA, Emre, Avukatlık Sözleşmesinin Avukatın Azli ve İstifasıyla Sona Ermesi, Ankara 2007, s. 34; ARAL/AYRANCI, s. 388.

²³ BAŞPINAR, s. 68.

yönelik faaliyette bulunmaktan ibaret olduğunu ve faaliyet kavramının “her zaman için” asgari düzeyde de olsa bir sürekliliği gerektirdiğini belirtmektedir²⁴. Bize göre, vekâlet sözleşmesi, belirli bir işin görülmesi amacıyla yapılan vekâlet sözleşmeleri hariç olmak üzere, sürekli borç ilişkisi niteliğini taşımaktadır.

2. VEKÂLET SÖZLEŞMESİNDE VEKÂLET VERENİN BORÇLARI

2. 1. Genel Olarak

Türk Borçlar Kanunu'nun 510'uncu maddesinde “vekâlet verenin borçları” başlığı altında, vekilin yaptığı giderleri ve verdiği avansları ödeme, onu kendi adına ve vekâlet veren hesabına girdiği borçlardan kurtarma, vekilin vekâleti ifa dolayısıyla uğradığı zararları tazmin etme borçları açıkça düzenlenmiş olup ücret ödeme borcuna yer verilmemiştir. Borçlar Kanunu'nun 502'nci maddesinin 3'üncü fıkrası uyarınca sözleşme veya teamül varsa vekil ücrete hak kazanacaktır. Aşağıda sırasıyla ücret ödenmesi gereken hallerde ücret ödeme borcu dâhil olmak üzere vekâlet verenin borçları incelenecektir.

2.2. Ücret Ödeme Borcu

Vekâlet verenin borçlarını düzenleyen Borçlar Kanunu'nun 510'uncu maddesinde ücret ödeme borcuna yer verilmemesinin nedeni Roma hukukundan gelen, vekâletin ücret karşılığında yapılmayan, bir dostluk ve hatır işi olduğu görüşünün etkisine bağlanmaktadır²⁵. Ancak günümüzde, Roma Hukuku'ndan gelen bu anlayışın giderek değişmekte olduğu ve vekâlet sözleşmesinde tarafların genellikle ücreti de zorunlu bir unsur olarak kararlaştırdıkları görülmektedir²⁶.

Türk Borçlar Kanunu'nun 502'nci maddesinin 3'üncü fıkrası uyarınca “Sözleşme veya teamül varsa vekil, ücrete hak kazanır”. Buna göre eğer vekilin ücret alacağı yönünde anlaşma varsa ya da teamül vekile ücret verilmesini gerektiriyorsa, vekâlet verenin ücret ödeme

²⁴ GÜMÜŞ, Mustafa Alper, Türk-İsviçre Borçlar Hukukunda Vekilin Özen Borcu, İstanbul 2001, s. 23 vd; GÜMÜŞ, Borçlar, s. 117.

²⁵ ARAL/AYRANCI, s. 410; AKİPEK, s. 65; TANDOĞAN, s. 365.

²⁶ ÖZKAYA, Eraslan, Vekâlet Sözleşmesi ve Kötüye Kullanılması, Ankara 2013, s. 50, dpn. 46; KÜRŞAT, s. 154.

borcundan söz edilebilir. Vekilin ücret alacağı sözleşmeden, teamülden veya özel kanun hükmünden doğabilir²⁷.

Vekilin ücret karşılığı iş göreceği hususu, başlangıçta vekâlet sözleşmesinin kurulması esnasında kararlaştırılabileceği gibi, daha sonra, hatta işin görülmesini takiben de kararlaştırılabilir²⁸. Diğer taraftan, vekâlet sözleşmesinde ücret açık irade beyanıyla belirlenebileceği gibi, zımni irade beyanıyla da belirlenebilir²⁹. Taraflar arasında ücret antlaşmasına ilişkin herhangi bir uyuşmazlık çıkması durumunda ispatın vekile düştüğü kabul edilmektedir³⁰.

Vekâlet ücretinin, götürü olarak ya da yaklaşık olarak (yani görülecek iş için harcanacak zamana ya da işten elde edilecek sonuca göre) tespit edilmesi; haftalık, aylık ya da yıllık olarak belirlenmesi mümkündür³¹. Vekâlet sözleşmesinin diğer unsurları varsa, ücretin haftalık, aylık ya da yıllık olarak belirlenmesi sözleşmenin hizmet sözleşmesi olarak nitelendirilmesi sonucunu doğurmaz³². Para dışında bir eşyanın kullanılması mesela bir konutun kullanım hakkının bırakılması ücret olarak kararlaştırılabilir³³. Avukata meslek onurunun korunması açısından ve dava konusuna katılma yasağını ihlal etmemek koşuluyla avukatlık ücretinin nakit yani para ile ödenmesi öngörülmektedir; ancak avukatlık sözleşmesi serbestçe düzenlenebileceğinden ve sözleşme özgürlüğü ilkesi gereği ücretin paradan başka bir şey olarak kararlaştırılması mümkün görülmelidir³⁴. Avukatlık Kanunu'nun 163'üncü

²⁷ **YAVUZ/ACAR/ÖZEN**, s. 607; **AKİPEK**, s. 65.

²⁸ **TANDOĞAN**, s. 365; **YAVUZ/ACAR/ÖZEN**, s. 607-608; **ÖZKAYA**, s. 50; **OĞUZ**, s. 268; **YÜCE**, Özlem Demir, Vekâlet Sözleşmesinde Tarafların Borçları, Ankara 2009, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 18.

²⁹ Bu konuda doktrinde ileri sürülen görüşler hakkında bakınız **TANDOĞAN**, s. 365; **YAVUZ/ACAR/ÖZEN**, s. 608; **ÖZKAYA**, s. 50.

³⁰ **AKİPEK**, s. 40.

³¹ **YAVUZ/ACAR/ÖZEN**, s. 608; **ÖZKAYA**, s. 51; **ZEVKLİLER/GÖKYAYLA**, s. 599; **AKINCI**, Karşılaştırmalı Borçlar Hukuku, s. 300.

³² **ÖZKAYA**, s. 51.

³³ **GÜMÜŞ**, Borçlar, s. 171; Yalçınduran, para ödenmesi yerine gıda veya hazır giyim malzemesi verilmesi gibi "doğal ücret" ya da bir karşılık işlem kararlaştırılmasının da mümkün olduğu örneklerini vermiştir (**YALÇINDURAN**, Türker, Vekâlet Sözleşmesinde Ücret, Ankara 2007, s. 113); Başpınar'a göre, böyle bir durumda söz konusu sözleşmeye dayanan akdi ilişki, yalın bir vekâlet ilişkisi değildir. Böyle bir sözleşme vekâlet ve kiradan oluşan karma bir sözleşme ya da kendine has yapısı olan bir sözleşme niteliği kazanır ve ilgili sözleşmeye vekâlete ilişkin hükümler ancak kısmen ve kıyas yoluyla uygulanabilir (**BAŞPINAR**, s. 81-82).

³⁴ **KARATEKE**, Songül, Avukatlık Sözleşmesinde Ücret, Ankara 2006, s. 85; **BAŞPINAR**, s. 82; Aksi görüşte olan Aydın, Avukatlık Hukukunun genel prensipleri doğrultusunda avukata verilmesi kararlaştırılan ücretin para olması gerektiğini belirtmektedir. Yazar, bono, altın, tahvil, hisse senedi gibi menkul kıymetlerin de ücret olarak kararlaştırılmasını avukatın bu kıymetleri aldıktan sonra ücretine kavuşabilmesi için nakde çevirmeye çalışacağı ve bu durumun avukatın yaptığı işle ve konumuyla bağdaşmayacağı gerekçesiyle kabul etmemektedir (**AYDIN**, Murat, Avukatlık Ücreti, Ankara 2010, s. 61.)

maddesinde avukatlık sözleşmesinin ve bu sözleşme içinde bulunan avukatlık ücretinin serbestçe kararlaştırılması kuralı getirilmiş olmasına rağmen mesleğin özellikleri nedeniyle bu serbestiye birtakım sınırlamalar da getirilmiştir. Avukatlık ücretinin sınırlanmasında Avukatlık Kanunu dışında Kamulaştırma Kanunu'nun 31'inci maddesinde³⁵ ve Kadastro Kanunu'nun 31'inci maddesinin 3'üncü fıkrasında³⁶ da bazı kurallar getirilmiştir³⁷. Avukatlık Kanunu avukatlık sözleşmesinde ücreti Av. K m. 163 ve devamı maddelerinde ayrıntılı olarak düzenlemiştir. Buna göre, "Avukatlık ücreti, avukatın hukuki yardımının karşılığı olan meblağı ya da değeri ifade eder (m. 164/I). Yüzde yirmi beşi aşmamak üzere, dava olunacak veya hükmolunacak şeyin değerinin yahut paranın belli bir yüzdesi avukatlık ücreti olarak kararlaştırılabilir (m. 164/II). Ancak bu türdeki yapılmış ücret sözleşmeleri, dava konusu para dışındaki mal ve haklardan bir kısmının aynen avukata ait olacağı hükmünü taşıyamaz (m. 164/III). 164'üncü maddenin ikinci fıkrasındaki ücret tavanını aşan sözleşmeler, m. 164/2'de belirtilen tavan miktarında geçerli olacaktır. İfa edilmiş sözleşmenin geçersizliği ileri sürülemeyecektir (m. 163/II)". Avukatlık asgari ücret tarifesinin altında vekâlet ücreti kararlaştırılamayacaktır. Türk hukukunda hekimler bakımından Türk Tabipleri Birliği'nin de kuruluş kanununda belirli dönemler için yayınlayacakları tarifelerle tedavi hizmetleri için alınacak ücretin asgari miktarını belirleme yetkisi bulunmaktaydı; ancak 6023 sayılı yasanın 28'inci maddesinin ikinci fıkrasında³⁸ yapılan değişiklikle Türk Tabipleri Birliği'nin (TTB) hekimlik alanında üretilen hizmetlerin asgari ücretini belirleme yetkisi elinden alınmıştır ve TTB'nin hazırladığı liste ve ücretler uyulması zorunlu bir tarife değil, referans metin haline gelmiştir.

³⁵ Söz konusu yasanın "Yasak işler ve eylemler" başlığını taşıyan 31'inci maddesinin ilgili bentleri şu şekildedir: "Aşağıda yazılı işler ve eylemler yasaktır: a)... b)... c) Dava giderlerinin avukat veya dava vekilleri veya onlar adına hareket edenler tarafından kabullenilmesi./ d) Kamulaştırma bedelinin tamamının veya bir kısmının nakden veya başka bir şekilde, avukat veya dava vekili veya onlar adına hareket edenler tarafından mal sahibine önceden ödenmesi./ e) Kamulaştırma bedelinin tamamının veya bir kısmının avukat veya dava vekili veya onlar adına hareket edenlere ait olacağına kararlaştırılması./ f) Yukarıda yazılı bentlerde yasaklanan fiillerin avukat veya dava vekillerince bizzat veya aracı ile mal sahibine teklif edilmesi veya bunlara yardımcı olunması."

³⁶ Söz konusu yasanın 31'inci maddesinin 3'üncü fıkrası şu şekildedir: "Avukat veya dava vekili ile takip edilen davalarda vekâlet ücreti; davanın önemi, vekilin sarf ettiği emek, tarafların davada iyi niyetle hareket edip etmediği, hak ve eşitlik kuralları göz önünde tutularak maktuan takdir ve tayin olunur. Şu kadar ki, takdir edilecek vekâlet ücretinin miktarı keşif yapılmışsa, taşınmaz malın değerine göre avukatlık ücret tarifesinin tayin ettiği nispi vekâlet ücreti sınırlarının üstünde olamaz."

³⁷ Ayrıntılı açıklamalar için bakınız **AYDIN**, s. 57 vd.

³⁸ Madde 28- "İdare Heyetinin diğer vazifeleri şunlardır: .../II-(Değişik paragraf: 5477 sayılı Kanun m.4 **Resmi Gazete:30.03.2006 -26124**) Tabip odalarının veya birlik teşekküllerinden herhangi birisinin göstereceği lüzum üzerine, muayene, ameliyat ve girişimsel işlem ücretlerinin miktarlarını gösteren rehber tarifeler düzenlemek. Bu tarifeler Merkez Konseyince tasdik edildikten sonra Sağlık Bakanlığına bildirilir..."

Günümüzde vekâlet sözleşmesi niteliğini haiz birçok mesleki iş görme ücret karşılığında ifa edilmektedir. Özellikle profesyonel iş görme edimlerini konu alan vekâletlerde ücret artık teamül haline gelmiştir. Vekilin mesleki faaliyetini icra etmesi ve geçimini bu şekilde sağlaması nedeniyle ticari hayatta söz konusu hizmetlerin ücretsiz olarak görülmesi ekonomik ve sosyal gerçekler ile bağdaşmamaktadır. Örneğin, doktor, avukat, noter, mimar, mühendis vs.nin vekâlet konusu işleri ifasında durum budur, yani söz konusu kimseler, ücret karşılığında mesleklerini icra eder, hizmet sunarlar. Dolayısıyla adı geçen meslek gruplarının bürolarına giden kimselerin istedikleri işin ya da hizmetin ifasının ücret karşılığında olduğunu bildikleri varsayılır³⁹.

Sözleşmede taraflar ücretin verilmesini kararlaştırmışlar ancak vekâlet ücretinin miktarını belirtmemişlerse ve bu yönde aralarında anlaşmazlık çıkmışsa, ücret miktarı, yapılan işin ekonomik boyutu, işin gerektirdiği uzmanlık derecesi, harcanan zaman ve emek, vekilin uzmanlık ve yüklendiği sorumluluk derecesi, benzer işlerde verilmesi teamülden olan ücret miktarı gibi hususlar göz önünde tutularak belirlenir⁴⁰. Vekâlet verenin mali durumu, ücretin belirlenmesinde önemli değildir. Teamülden olan ücretin genellikle uygun olduğu konusunda fiili bir karine mevcutsa da, hâkim bu miktarı somut olayda uygun bulmuyorsa⁴¹ onunla bağlı kalmayabilir ve teamülün tespitinde, ilgili meslek kuruluşlarının hazırladığı asgari ücret tarifeleri göz önünde tutulacaktır⁴².

Vekilin ücret isteme hakkı bazı özel kanunlarla da öngörülmüş olabilir. Mesela, MK m.550 c. son'a göre vasiyeti yerine getirme görevlisi hizmetinin karşılığında uygun bir ücret isteyebilir. Yine TTK m. 20'ye göre bir tacir, ticari işletmesiyle ilgili olarak diğer bir tacirin işini görmüşse ücrete hak kazanır. Aynı şekilde Noterlik Kanunu'nun 112'nci maddesinde noterlerin tarifede belirtilen ücretleri alabileceği hüküm altına alınmıştır. Avukatlık Kanunu

³⁹ BAŞPINAR, s. 84; ZEVLİLER/GÖKYAYLA, s. 598; YÜCE, s. 36; Kural olarak avukat, avukatlık hizmetinin karşılığı olarak bir ücret almak zorundadır; ancak yakın akrabalık, dostluk ya da evlilik ilişkisinden veya acıma hissinden ötürü avukat ücretsiz dava alabilir. Ancak bu durumda ücretsiz dava aldığını kayıtlı bulunduğu baronun yönetim kuruluna bildirmek zorundadır, aksi takdirde kanunda herhangi bir düzenleme bulunmamasına rağmen avukat hakkında disiplin sorumluluğunun doğduğu kabul edilmektedir. Ayrıntılı açıklamalar için bakınız KARATEKE, s. 95-96; AYDIN, s. 54; BAŞPINAR, s. 86 vd.

⁴⁰ ÖZKAYA, s. 51; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 608; AKİPEK, s. 65; YÜCE, s. 20.

⁴¹ Vekil alışılmış olanın dışında zaman ve emek harcamış ya da ağır bir sorumluluk üstlenmiş olabilir. Bu durumda hâkim ücret tarifelerinde belirtilen asgari ücret miktarıyla bağlı kalmaksızın ücreti takdir edebilecektir.

⁴² TANDOĞAN, s. 367; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 608; YÜCE, s. 20.

hükümlerine göre avukatlar da, yükümlendikleri vekâlet sebebiyle ücret isteme hakkına sahiptirler.

Vekilin ücret alacağı, sözleşmede aksine bir kararlaştırma ya da teamül olmadığı hallerde, vekâlet konusu işin tamamlanmasıyla muaccel hale gelir⁴³. Yalnız burada önem taşıyan husus başarılı sonucun elde edilmesi değil, işin öngörülen şekilde, usulüne uygun olarak ve özenle görülmesidir. Vekilin kusuru olmaksızın, işin görülmesi imkânsızlaşır ise, hakkaniyet oranında ücretin tamamı olmasa bile uygun bir kısmı vekile verilmelidir⁴⁴.

2.3. Vekâlet Veren Vekilin Yaptığı Masrafları ve Verdiği Avansları Ödeme Borcu

Borçlar Kanunu'nun 510'uncu maddesinin 1'inci fıkrasında, "*Vekâlet veren, vekâletinin gereği gibi ifası için vekilin yaptığı giderleri ve verdiği avansları faiziyle birlikte ödemek ve yüklendiği borçlardan onu kurtarmakla yükümlüdür*" denilmektedir. Bu düzenlemede geçen avans⁴⁵ deyimini vekilin para olarak yaptığı harcamaları ifade eder. Bu konuda seyahat masrafları, posta ücreti, vergi, resim ve harçlar, muhabir bankanın akreditif tutarını ödemesi örnek kabilinden sayılabilir⁴⁶. Masraf⁴⁷ kavramının dilimizde para harcamalarını da içine alan geniş bir anlamı bulunmakla beraber, burada para sarf etmeksizin bir eşyanın tüketilmesi (mesela başkasına ait ata yem verilmesi) de masraf sayılmaktadır. Bir eşyanın aşırı derecede

⁴³ AKİPEK, s. 65; ARAL/AYRANCI, s. 410; bir Yargıtay kararında "...vekâlet ücreti alacağının, üstlenilen işin bitmesi ile muaccel hale geldiğinin kabulü gerekir. Bu kabule göre avukat, aksine sözleşme yoksa işi sonuna kadar takip edip sonuçlandırmadan ücretini talep edemez..."denilerek bu husus vurgulanmıştır. (Yarg. 13. HD. 07.12.2010 T. 8558 E./ 16350 K. Karar için bakınız ÖZKAYA, s. 107-108).

⁴⁴ Bir Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararında, "Başarı koşuluna bağlanan avukatlık ücret sözleşmesinin geçerli olabilmesi için ayrıca başarısızlık hali için de ücret belirlenmesi gerekmektedir" denilerek özenli çalışmaya rağmen sonucun başarısız olması halinde de vekilin ücrete hak kazanacağı vurgulanmıştır. (Yarg. HGK. E. 1991/13-183, K. 1991/282, T. 22.5.1991 Karar için bakınız AKİPEK, s. 66, dph. 127; ÖZKAYA, s. 81-82).

⁴⁵ Dil Derneği tarafından hazırlanan sözlükte avans "öndelik", "ileride yapılacak bir alacağa karşılık önceden yapılan peşin ödeme" olarak tanımlanmıştır. Bakınız Dil Derneği, Türkçe Sözlük, Ankara 1998, Cilt 1, s. 97.

⁴⁶ YALÇINDURAN, s. 87; ARAL/AYRANCI, s. 410; ZEVLİLER/GÖKYAYLA, s. 621; ARPACI, s. 137; YÜCE, s. 130-131; ERKAN, s. 446.

⁴⁷ Gider ve masraf eş anlamlıdır. Nitekim Dil Derneğinin hazırladığı sözlükte gider, bir iş ya da hizmet için harcanan para, "masraf" olarak tanımlanmıştır. Bakınız Dil Derneği, Türkçe Sözlük, s. 501.

yıpratılması ve eskitilmesi de tüketilme anlamına gelir ve BK m. 510/f. 1 anlamında masraf olarak nitelendirilebilir⁴⁸.

Masraf ve avansları ödeme borcunun birtakım şartları vardır:

- Vekâlet verenin gider ve avansları ödeme borcu, vekilin geçerli bir vekâlet sözleşmesine dayanarak bu gider ve avansları yapması halinde ortaya çıkar⁴⁹. Vekâletsiz iş görme halinde iş sahibi görülen işe açık veya örtülü şekilde onay verirse⁵⁰ bu halde de yapılan masraf ve giderler vekâlet sözleşmesi hükümlerine göre istenebilecektir; ancak geçersiz bir vekâlet sözleşmesi varsa, yapılan masraflar ve ödenen avanslar vekâletsiz iş görme hükümlerine göre talep edilebilir⁵¹.

- Vekilin yaptığı masraflar ve ödediği avanslar vekâleti ifa gayesiyle olmalıdır. Vekilin masraf yapması ve avans vermesi, onun vekâletin ifası için isteyerek, kendi iradesiyle, kendine ait malvarlığı değerlerinden fedakârlıkta, harcamada bulunmasıdır⁵². Masraf ve avansların talep edilebilmesi için vekâlet verenin (müvekkilin) bunların yapılmasına izin vermiş olması da gerekmez. Vekâlet veren yaptığı masraflar ve ödediği avanslar dışında, yapıldığı andan itibaren bunun için hesaplanacak faizi de ödeme yükümlülüğü altına girer⁵³.

- Vekilin yaptığı masrafların ve verdiği avansların ödenmesini isteyebilmesi için bu giderlerin, vekâletin “gereği gibi” ifası için yapılmış olması gerekmektedir. Vekâletin gereği

⁴⁸ **ARAL/AYRANCI**, s. 410-411; **ERKAN**, s. 445-446; Yalçınduran, kanundaki “avans” deyiminin “masraf” kavramı altında değerlendirilmesi gerektiğini ve avans ödeme borcunu, günlük yaşamda olduğu gibi, ileride yapılacak harcamalara mahsuben yapılan ön ödeme anlamında değerlendirdiğini belirtmektedir. Bakınız **YALÇINDURAN**, s. 87.

⁴⁹ **ERKAN**, s. 444; **AKINCI**, Vekâlet Sözleşmesi, s. 25; **YAVUZ/ACAR/ÖZEN**, s. 640; **AKİPEK**, s. 66; **TANDOĞAN**, s. 577; **ZEVKLİLER/GÖKYAYLA**, s. 621; **ARAL/AYRANCI**, s. 411; **ÖZKAYA**, s. 781.

⁵⁰ İş görülürken ya da görüldükten sonra iş sahibinin işi benimseyen hoş gören davranışlarda bulunması hatta görülen işe ses çıkarmaması, susması yoluyla “icazeti” oluşabilir (**ÖZKAYA**, s. 781.)

⁵¹ **YAVUZ/ACAR/ÖZEN**, s. 640.

⁵² **TANDOĞAN**, s. 578; **YAVUZ/ACAR/ÖZEN**, s. 640.

⁵³ **AKİPEK**, s. 67; Bu husus bir Yargıtay kararında da vurgulanmıştır: “Vekil, yaptığı giderleri faizi ile birlikte vekil edenden isteyebilir.” Yarg. 4. HD., E. 1972/1115, K. 1972/2242, T. 3.5.1972 Karar için bakınız **ÖZKAYA**, s. 653; Ancak Yargıtay bir kararında “Ancak, asıl alacakla ilgili taraflar arasında görülen Kırıkkale Birinci Sulh Hukuk Mahkemesinin 2005/495 esas sayılı davada; 512 YTL alacağın yönetim gideri alacağı olduğu belirtilmiştir. Davalılara yönetim gideri borçları tebliğ edilememiş bulunduğundan, bu alacak yönünden dava tarihi itibarıyla temerrüde düşürüldükleri kabul edilerek faiz hesabının dava tarihi olan 07.05.2001 tarihinden itibaren yapılması gerekmektedir.” diyerek vekil tarafından vekâlet verenlere yapılan giderler bakımından bir tebliğde bulunulmadığı gerekçesiyle bu giderlere yapıldıkları günden itibaren faiz yürütülemeyeceğine karar vermiştir. (Yarg. 3. HD., E. 2007/14394, K. 2007/16161 T. 05.11.2007 Karar için bakınız <http://www.kararara.com/yargitay/3hd/k2644.html>, Erişim Tarihi: 28.11.2013.)

gibi yapılmış olması kavramının içine iş görmenin sözleşmeye uygun olarak yapılması, sadakatle ve özenle yapılması⁵⁴, sır saklama yükümlülüğüne uyulması şeklinde alt kavramlar da girmektedir; ancak iş görüldükten sonra, vekil sır saklama yükümlülüğüne aykırı davranışa da masraf ve ücretini isteyebilir. Buna karşılık, kendisi de vekâlet verenin zararını tazmin etmelidir. Eğer vekil usulsüz bir harcama yapmışsa, mesela rüşvet vermiş veya karaborsa fiyatı ödemişse, o zaman vekâlet verenin bu fazla giderleri ödeme yükümlülüğü yoktur⁵⁵.

Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere iş görme sözleşmeye uygun olarak yapılmalıdır. Nitelik bakımından sözleşmede öngörülenden farklı bir iş gören vekil, iyi niyetli olsa bile gereği gibi ifa borcunu yerine getirmiş olmaz. Belli bir ressamın tablosunu almak için kendisine avans verilen vekil başka bir ressamın tablosunu satın alırsa sözleşmeye aykırı hareket etmiş ve vekâlet görevini gereği gibi ifa etmemiş olur⁵⁶.

Vekilin yaptığı giderleri ve verdiği avansları ödeme borcu alacağı ileri sürülmesiyle muacceliyet kazanır. Bunun için ayrıca bir ihtarda bulunmaya gerek yoktur⁵⁷.

2.4. Vekili Vekâlet Veren Hesabına Girdiği Borçtan Kurtarma Yükümü

Borçlar Kanunu'nun 510'uncu maddesinin 1'inci fıkrasına göre, vekâlet verenin, vekilin yaptığı giderleri ve verdiği avansları ödeme borcu yanında vekili vekâlet veren hesabına girdiği borçtan kurtarma yükümü de bulunmaktadır⁵⁸.

Vekili vekâlet veren hesabına girdiği borçtan kurtarma yükümlülüğünün doğması için vekilin kendi adına ve vekâlet veren hesabına bir borç altına girmesi yani dolaylı temsilci olarak hareket etmesi gerekmektedir⁵⁹. Vekil, vekâlet sözleşmesinin ifası nedeniyle kendi

⁵⁴ Konu ile ilgili bir Yargıtay kararında “Müvekkil (hasta), mesleki bir iş gören vekilden, tedavinin bütün aşamalarında titiz bir ihtimam ve dikkat göstermesini beklemek hakkına sahiptir. Gereken özeni göstermeyen vekil, BK'nun 394/1. maddesi uyarınca vekâleti gereği gibi ifa etmemiş sayılmalıdır. Tıbbın gerek ve kurallarına uygun davranılmakla birlikte sonuç değişmemiş ise vekil sorumlu tutulmamalıdır.” (Yarg. 13. HD.,18/01/2010, E. 2009/6365, K. 2010/59 Karar için bakınız GÜNAY, s. 1515.)

⁵⁵ ZEVLİLER/GÖKYAYLA, s. 621-622; ARPACI, s. 137; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 641.

⁵⁶ TANDOĞAN, s. 582; ÖZKAYA, s. 783.

⁵⁷ TANDOĞAN, s. 585; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 641; ERKAN, s. 448-449.

⁵⁸ Nitekim konu ile ilgili bir Yargıtay kararında da bu husus “...Müvekkilin de, vekilin vekâlet görevini ifa ederken yaptığı masrafları vermesi, vekilin üstlendiği borçlardan onu kurtarması ve vekilin ücretini ödemesi gerekir.” şeklinde açıkça belirtilmiştir (Yarg. HGK., 07/11/2007, E. 2007/13-828, K. 2007/818 Karar için bakınız GÜNAY, s. 1516.)

⁵⁹ TANDOĞAN, s. 588; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 656; YALÇINDURAN, s. 90; AKİPEK, s. 68; ZEVLİLER/GÖKYAYLA, s. 622; AYDOĞDU/KAHVECİ, s. 690; ARPACI, s. 138; ÖZKAYA, s. 787; ERKAN, s. 452.

adına vekâlet veren hesabına kefil olmuş, ödünç almış, bono imzalamış, banka teminat mektubu almış ya da başka bir yolla borç altına girmişse, vekâlet verenin bu borçlardan vekili kurtarması zorunluluğu vardır⁶⁰.

Vekilin borçtan kurtarılmayı talep ettiği hallerde, bu talep masrafların ödenmesi talebinden farklı olarak bir para ödenmesine ilişkin değildir. Burada vekil sadece, vekâlet verenin kendisini giriştiği borçlardan kurtarmasını talep hakkına sahip olmaktadır⁶¹.

Vekili, işin görülmesi nedeniyle üstlendiği borçtan kurtarma yükümlülüğünün doğmasının birtakım şartları vardır. Buna göre hükmün uygulanabilmesi için öncelikle vekilin geçerli bir vekâlet sözleşmesi çerçevesinde kendi adına ve vekâlet veren hesabına üçüncü kişiye karşı bir borç altına girmesi gerekmektedir. İkinci olarak, vekilin, yüklendiği vekâletin doğru (gereği gibi) ifası için borç altına girmiş olması gerekir⁶². Masraf ve avansları ödeme borcuna ilişkin açıklamalar yapılırken “geçerli bir vekâletin gereği gibi ifası” konusu üzerinde durulduğu için burada tekrardan kaçınılacaktır. Son olarak girişilen borç henüz devam ediyor olmalıdır; çünkü bu borç müvekkilin ifası ya da alacaklı üçüncü kişinin vekili ibra etmesi yahut zamanaşımı definin ileri sürülmesi gibi bir nedenle ortadan kalkmışsa borçtan kurtarma yükümlülüğü de sona erecektir⁶³.

Vekâlet veren, vekili çeşitli şekillerde borçtan kurtarabilir. Vekâlet veren doğrudan vekil yerine vekil tarafından –şahsa sıkı sıkıya bağlı olmayan şekilde- borçlanılan edimi üçüncü kişiye ifa edebileceği gibi, vekilin borcunu üçüncü kişi ile akdedeceği borcun nakli (dış yüklenimi) sözleşmesi ile de üzerine alabilir, vekilin borcuna ilişkin teminat verebilir ya da vekile borcunu ifası için karşılık sağlayabilir⁶⁴.

⁶⁰ ÖZKAYA, s. 787; ZEVKLİLER/GÖKYAYLA, s. 622; ERKAN, s. 451; YÜCE, s. 138; YALÇINDURAN, s. 90.

⁶¹ YALÇINDURAN, s. 90.

⁶² GÜMÜŞ, Borçlar, s. 176; YALÇINDURAN, s. 90-91; ERKAN, s. 452; ÖZKAYA, s. 787; ZEVKLİLER/GÖKYAYLA, s. 622.

⁶³ YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 656; TANDOĞAN, s. 589; Ayrıca yazar, borç vekilin üçüncü kişiden olan başka bir alacağıyla takas sonucu ya da vekilin ifasıyla ortadan kalkmışsa borçtan kurtarma yükümlülüğünün masrafların ödenmesi yükümlülüğüne dönüşeceğini belirtir; Aynı yönde ÖZKAYA, s. 787; Ayrıca Yalçınduran, borcun zamanaşımına uğradığı durumlarda, vekâlet verenin vekili borçtan kurtarma yükümlülüğünün sona ermesinden söz edebilmek için, vekilin zamanaşımı def'ini fiilen ileri sürmüş olması gerektiğini belirtmiştir. Bakınız YALÇINDURAN, s. 91.

⁶⁴ YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 656 vd; GÜMÜŞ, Borçlar, s. 176; ARAL/AYRANCI, s. 411; ÖZKAYA, s. 788; YALÇINDURAN, s. 90; ERKAN, s. 453.

Vekilin kendi adına ve vekâlet veren hesabına taşınmazın mülkiyetini kazandığı ve bunun vekâlet veren üzerindeki etkisi hakkında Yargıtay iki olayda birbirine zıt şekilde karar vermiştir. İlk olarak Yargıtay 5.2.1947 tarih ve 6 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında⁶⁵, bir vekilin, vekâlet veren adına satın alacağı taşınmazı kendi adına satın almış ve tapuya tescil ettirmişse mülkiyetin vekâlet verene ait olacağına karar vermiştir. Bu karara göre, vekâlet veren taşınmazın maliki olduğu için tapudaki kaydı düzeltmek için sadece tapu sicilinin düzeltilmesi davası açmalıdır. 7.10.1953 tarihli İçtihadı Birleştirme Kararında⁶⁶ ise, “*Bu halde taraflar arasındaki hukuki münasebetin vekâlet akti olarak tavsifi icap eder. Vekil ile müvekkil arasındaki vekâlet akti, vekilin üçüncü şahıs ile yaptığı bey akti neticesinde iktisap eylediği gayrimenkül mülkiyetinin müvekkile noklolanması için Medeni Kanununun 642 inci maddesinin derpiş ettiği mahiyette davalıya tescile icbara salih bir akit olarak telakki olunamaz.*” denmiştir. Her iki karara da katılma olanağı yoktur; çünkü ilk karar uyarınca tescil vekil adına yapılmasına rağmen mülkiyeti vekâlet veren kazanmaktadır. Kanunda öngörülmemiş bir tescilsiz kazanmanın varlığını kabul etmek Medeni Kanunun hükümleriyle bağdaşmamaktadır⁶⁷. İkinci kararda ise vekâlet sözleşmesinin vekili, vekâlet sözleşmesini ifa dolayısıyla kazandığı taşınmazın mülkiyetini vekâlet verene devir borcu altına sokmaya uygun bir sözleşme olmadığı ifade edilmiştir. Hâlbuki “dolaylı temsilci” vekil kendi adına vekâlet veren hesabına taşınmazı edindiğinden taşınmazın mülkiyetini vekâlet verene geçirmekle yükümlüdür (BK m. 508/f. 1). Bu vekâlet sözleşmesine kanunun bağladığı bir sonuçtur⁶⁸. Aynı zamanda vekilin vekâleti ifa dolayısıyla üstlendiği borçtan kurtarılmasını talep etmek vekilin hakkı, vekâlet verenin de borcudur.

⁶⁵ Yarg. İBGK E. 1945/20 K. 1947/6 T. 05.02.1947 Karar için bakınız <http://www.kararevi.com/karars/724067#.Uph89U85kgA> (Erişim Tarihi: 28.11.2013.)

⁶⁶ Yarg. İBGK E. 1953/8 K. 1953/7 T. 7.10.1953 Karar için bakınız <http://www.kararara.com/yargitay/ibk/k4894.htm> (Erişim Tarihi: 28.11.2013.)

⁶⁷ **ÖĞUZMAN, Kemal/SELİÇİ, Özer/OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe, Eşya Hukuku, İstanbul 2012, s. 389; Ünal** da kararın eleştirisini şu şekilde yapmıştır: “*Nam-ı müstearla yapılan bir gayrimenkul satışında tescil ile tapuda ismen malik gözüken şahıs (müstear isim sahibi) ister ismi gizlenen şahsı temsil niyetiyle ister bu niyet bulunmaksızın gayrimenkülü kendi namına tescil ettirmişse artık mülkiyetin müvekkile intikal ettiğini kabule imkan yoktur...Müvekkil namına tescil bulunmamasına rağmen mülkiyete sahip olacağını kabul edebilmek için ortada tescilsiz bir iktisaptan bahsedebilmek imkanının mevcut olması lazımdır. Hâlbuki MK m. 633 (Yeni MK m. 705) muvacehesinde böyle bir inkânın mevcut olmadığı aşikârdır*” (**ÜNAL, Metin, “Türk Gayrimenkul Hukukunda Nam-ı Müstear Meselesi”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl 1965, Sayı 3, s. 300.**); Kararın ayrıntılı incelemesi ve eleştirisi için bakınız **POSTACIOĞLU, İlhan E., “Nam-ı Müstear Meselesi: Vekalet ve İtimat Mukaveleleri İle Muvazaanın Karşılıklı Münasebetleri”, İÜHF 1947, Cilt 13, Sayı 3, s. 1013 vd.**

⁶⁸ **ÖZKAYA, s. 667.**

2.5. Vekâlet Veren Vekile Avans Verme ve Karşılık Sağlama Borcu

Borçlar Kanunu'nun 510'uncu maddesinde vekâlet verene, vekile avans verme ve karşılık sağlama borcu yüklenmemiştir. Vekilin vekâlet verene kredi verme yükümlülüğü yoktur. Bu sebeple vekil kendi olanaklarıyla işin masraflarını karşılamanın rizikosunu üzerine almak istemiyorsa ya vekâlet verenle işin ifasına ancak kendisine uygun bir avans ödendikten sonra girişeceği konusunda anlaşır ya da vekâlet veren avansı ödemeye yanaşmazsa vekil vekillik görevinden istifa eder. İlk ihtimalde vekilin ifa borcu şarta bağlı olduğundan bu borç ancak vekâlet verenin avansı vermesiyle doğar⁶⁹.

Avukatlık Kanunu ise Borçlar Kanunundan farklı olarak m. 173/f. 2'de avukatın giderleri için vekâlet verenden avans isteme hakkına açıkça yer vermiştir. Avukatlık Kanunundaki ilgili hüküm şu şekildedir: *“Avukata tevdi edilen işin yapılması veya yapıldıktan sonra sonucunun alınması için gerekli bütün vergi, resim, harç ve giderler iş sahibinin sorumluluğu altında olup, avukat tarafından ilk istekte avukata veya gerektiği yere ödenir. Bu harcamaların avukat tarafından yapılabilmesi için, yeteri kadar avansın iş sahibi tarafından verilmiş olması gerekir. Avukatın iş için yapacağı yolculuk masrafları ve bulunduğu yerden ayrılma tazminatı, anlaşma gereğince iş sahibi tarafından ayrıca ödenir. Bu giderler peşin olarak ödenmedikçe avukat yolculuğa zorlanamaz. Bu hükmün aksine sözleşme yapılabilir”*. Bu hüküm, özellikle yargılama masraflarının yüksekliği ve avukatın genellikle birden çok müvekkilin işini yürüttüğü dikkate alındığında son derece yerinde bir hüküm olarak değerlendirilmektedir. Böylelikle avukata önemli bir kolaylık sağlanmış, üstlenmiş olduğu işi yerine getirmek için yapması gereken masrafları avans olarak talep edebileceği için, karşılaşılabileceği risk oranı önemli ölçüde azaltılmıştır; ancak avans, avukatın ücret alacağından tamamen bağımsızdır ve bu, ücret alacağını güvenceye almaya yarayacak bir araç olarak da düşünülmemelidir. Bu nedenle yapılması düşünülen masrafları aşacak şekilde yüksek avans isteyen avukat mesleki bir sorumluluk üstlenmiş olmaktadır⁷⁰.

⁶⁹ TANDOĞAN, s. 592; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 641; YALÇINDURAN, s. 86-87; Gümüş, vekâlet verenin avans verme yükümünün varlığına rağmen vekilin avans ödemesi için dava açma hakkının olmadığını söylemiştir ve bu sebeple vekil, vekâletin görülmesi yapılacak avans ödemesine bağlıysa avans ödenmediği sürece vekâleti görmekten “haklı sebeple” kaçınmalıdır; ancak bunun için avans ödenmesini zamanında talep etmelidir. Bakınız GÜMÜŞ, Borçlar, s. 179.

⁷⁰ GÜNERGÖK, Özcan, Avukatlık Sözleşmesi, Ankara 2013, s. 183; YÜCE, s. 146; AKİPEK, s. 69.

Avans, vekilin vekâleti ifa için yapacağı harcamaları ya da ücretini veya her ikisini de karşılamak için vekâlet verenin onun talebi üzerine ya da kendiliğinden önceden verdiği parayı; karşılık ise, vekilin vekâlet verenden veya üçüncü kişilerden aldığı ve vekâlet verene karşı doğacak alacaklarını karşılamak için üzerinde tasarruf edebileceği malvarlığı değerlerini ifade etmektedir⁷¹.

Hukumumuzda avukatlar haricinde vekile avans verme olanağının tanınmamış olması önemli bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Kanunumuza avansa ilişkin bir hükmün konması ve müvekkile avans verme borcunun yüklenmesinin isabetli olacağı yolunda doktrinde görüşler ileri sürülmüştür⁷². Yine de Yavuz/Acar/Özen tarafından ifade edildiği üzere vekâlet verenin vekile avans verme ve karşılık sağlama borcunun bulunduğu kabul edilmelidir⁷³. Bu yönde bir kabul doktrinde çoğunluğun kabul ettiği vekâlet sözleşmesinin eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşme niteliğini zedelemez. Eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşmede başlangıçta taraflardan yalnızca biri asli edim altına girmekte, bunun karşılığı olarak diğer tarafın bir asli edimi bulunmamaktadır; ancak sonraki aşamada diğer tarafın borç altına girmesi belli bazı olgularla birlikte söz konusu olmaktadır. Burada da vekile vekâlet verenin avans verme ve karşılık sağlama borcu vekilin asli edim yükümlülüğü olan iş görmenin karşılığı olan bir asli edim değildir. Vekilin iş görme ediminin karşılığını vekâlet verenin vekile ücret ödeme borcu oluşturmaktadır, dolayısıyla her iki edim de asli edim niteliğini taşımaktadır. Avansı ise avukatın ücret alacağından tamamen bağımsız olarak düşünmek gerekir⁷⁴.

2.6. Vekâlet Veren Vekilin Vekâleti İfa Sebebiyle Uğradığı Zararı Tazmin Borcu

Türk Borçlar Kanunu'nun 510'uncu maddesinin 2'nci fıkrasına göre, "*Vekil, vekâletin ifası sebebiyle uğradığı zararın giderilmesini vekâlet verenden isteyebilir. Ancak vekâlet veren, kusuru bulunmadığını ispat ederek bu sorumluluktan kurtulabilir*". Buna göre vekâlet veren zararın kendi kusuru olmaksızın meydana geldiğini ispatlayamadığı ölçüde vekilin vekâlet sözleşmesinin görülmesinden kaynaklanan zararından sorumludur. Vekâlet veren,

⁷¹ TANDOĞAN, s. 593-594; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 641; ERKAN, s. 456.

⁷² AKİPEK, s. 70; ERKAN, s. 457.

⁷³ YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 642.

⁷⁴ AKİPEK, s. 43, s. 69.

kazaen meydana gelen zararlardan sorumlu değildir; ancak kusura dayanan bir zarar meydana geldiğinde vekâlet verenin kusuru bulunduğunu ispat yükü vekile düşmez. Sorumluluktan kurtulmak isteyen vekâlet veren, Borçlar Kanunu m. 112 uyarınca zararın kendi kusuru olmadan meydana geldiğini ispat etmek durumundadır⁷⁵. Kanunumuz, vekil bakımından durumu daha da ağırlaştırmamak için vekâlet verenin kusurlu sayılacağı yönünde bir karine kabul ederek kusursuzluğunu ispat yükünü vekâlet verene yüklemiştir ve vekilin uğradığı zararın vekâlet veren tarafından tazmini için vekâlet verenin kusurlu olması gereğini öngörmüştür⁷⁶. Vekâletin ücretli olduğu durumlarda adil olarak görülebilecek bu düzenleme, ücretsiz vekâlet bakımından adil değildir; çünkü ücretsiz vekâlette vekâlet veren kusursuz olduğunu kanıtlaya bile vekilin zararını ödemelidir. Nitekim İsviçre Federal Mahkemesi⁷⁷ bu konuda bir ayırım yapmıştır: Eğer ücretli bir vekâlet varsa, vekâlet verenin zararı ödemekten kurtulabilmesi için kusuru bulunmadığını kanıtlaması gerekir. Buna karşılık ücretsiz bir vekâlet söz konusuysa vekâlet veren kusursuz olduğunu kanıtlaya bile bu zararı ödemek zorundadır⁷⁸.

Müvekkilin vekilin zararını tazminle yükümlü olabilmesi için bazı şartların varlığına ihtiyaç vardır: İlk olarak bir zararın bulunması gerekir. Vekilin malvarlığında onun iradesine rağmen bir eksilmenin meydana gelmesi aranır. Bu anlamda zarar şahsa verilen zarar ya da şeye verilen zarar şeklinde olabilir⁷⁹. Bu noktada zarar ve masraf kavramları karıştırılmamalıdır. Masraf kişinin malvarlığında iradi olarak meydana gelen azalmayı ifade ederken; zarar, kişinin malvarlığında iradesi dışında meydana gelen bir eksilmeyi ifade eder⁸⁰. İkinci olarak vekilin uğradığı zararın vekâletin ifası arasında uygun illiyet bağının bulunması gerekmektedir⁸¹. Ayrıca vekâlet verenin zarardan sorumlu tutulabilmesi için vekilin vekâleti

⁷⁵ YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 642; ARPACI, s. 138.

⁷⁶ ERKAN, s. 459.

⁷⁷ BGE 48 II 490; 61 II 98 Bakınız TANDOĞAN, s. 598, dpn. 166, s. 602.

⁷⁸ ZEVLİLER/GÖKYAYLA, s. 622; ARAL/AYRANCI, s. 412; YALÇINDURAN, s. 92; Federal Mahkeme'nin bu içtihadı hakkaniyet esasına dayanmaktadır; ancak Arpacı'ya göre söz konusu içtihat Kanununun sözüne uygun değildir. Zira vekâlet ücretsiz de olsa, eğer zararın doğumunda vekilin kusuru varsa vekâlet veren sorumlu tutulmalıdır. Diğer taraftan zararın oluşmasında vekâlet veren kusurlu olsa bile vekilin de kusuru varsa BK m. 114/f. 2 yolu ile BK m. 52 uygulanmalı, yani müterafik kusur nedeniyle müvekkilin ödeyeceği tazminat miktarının indirilebileceği, hatta tamamen sorumsuzluğun kabul edilebileceği söylenmelidir. Bakınız ARPACI, s. 138.

⁷⁹ ARAL/AYRANCI, s. 412; ERKAN, s. 460-461; AYDOĞDU/KAHVECİ, s. 690.

⁸⁰ AKİPEK, s. 71, dpn. 149; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 642.

⁸¹ TANDOĞAN, s. 599; ARAL/AYRANCI, s. 412; ZEVLİLER/GÖKYAYLA, s. 622; GÜMÜŞ, Borçlar, s. 177; YALÇINDURAN, s. 92; ÖZKAYA, s. 792.

gereği gibi ifa etmiş⁸² olması gerekir. Eğer vekil borcunu gereği gibi yerine getirmemişse, bu sebeple uğradığı zararlardan müvekkilin sorumlu tutulması hakkaniyete aykırıdır⁸³. Uzun süreli bir yönetim işi kendisine bırakılan vekil, vekâletin ifasının ilk zamanlarında zarara uğramış olsa ve bu sebeple artık işe devam edemeyecek durumda olsa bile vekâlet verenden (müvekkilden) tazminat isteyebilir⁸⁴.

Vekâlet verenin (müvekkilin) tazminat borcu, vekilin zarara uğradığı günden itibaren muaccel olur ve muaccel olması vekâletin ifasının tamamlanmış olmasına bağlı değildir, ayrıca tazminat borcuna zararın doğduğu günden itibaren faiz yürütülmesi gerekir⁸⁵.

Vekâlet verenin buradaki sorumluluğu sözleşmenin gereği gibi yerine getirilmesine ilişkin vekâlet sözleşmesinden kaynaklanan bir sorumluluk olduğu için⁸⁶ Borçlar Kanunu'nun 147'nci maddesinin 5'inci fıkrasına göre beş yıllık zamanaşımına tabidir⁸⁷.

2.7. Birlikte Vekâlet Verenlerin Vekile Karşı Müteselsil Sorumluluğu

Türk Borçlar Kanunu'nun 511'inci maddesinin 1'inci fıkrası uyarınca “*bir kişiye birlikte vekâlet verenler, vekile karşı müteselsil olarak sorumludurlar*” denilmektedir⁸⁸.

Vekâlet verenlerin müteselsil sorumluluğunun doğabilmesi için öncelikle birden çok vekâlet verenin bulunması gerekir. Birlikte vekâlet verenler arasında miras ortaklığı ilişkisi

⁸² Zararların tazmini konusunda vekâletin gereği gibi ifası şartının kanunda açıkça düzenlenmemiş olmakla birlikte, vekilin masraflarının ödenmesi ve işin görülmesi nedeniyle üstlendiği borçtan kurtarılmasına ilişkin bu şartın vekâlet sebebiyle uğranılan zararların tazmininde de aranması gerektiği yolunda doktrinde görüş beyan edilmektedir. Bu şartı arayan yazarlar **ÖZKAYA**, s. 790; **YALÇINDURAN**, s. 92; **ZEVKLİLER/GÖKYAYLA**, s. 622; **AKINCI**, Karşılaştırmalı Borçlar, s. 310.

⁸³ **AKINCI**, Karşılaştırmalı Borçlar, s. 310; **ÖZKAYA**, s. 790; **YÜCE**, s. 149.

⁸⁴ **TANDOĞAN**, s. 600; **ERKAN**, s. 461.

⁸⁵ **YAVUZ/ACAR/ÖZEN**, s. 642; **GÜMÜŞ**, Borçlar, s. 178; **ZEVKLİLER/GÖKYAYLA**, s. 623; **YALÇINDURAN**, s. 93; **ÖZKAYA**, s. 793, **ERKAN**, s. 462-463; Arpacı, burada bir haksız fiil söz konusu olmadığına göre faiz için müvekkilin temerrüde düşürülmesinin aranmasının daha uygun olduğunu ifade etmiştir. (**ARPAÇI**, s. 138.)

⁸⁶ Vekâlet sözleşmesinden doğan tüm davalar, temerrüt tarihinden itibaren beş yıllık zamanaşımına bağlıdır: Yarg. 4. HD T. 14.6.1971 E. 4048 K. 5864 (Karar için bakınız **ÖZKAYA**, s. 299.)

⁸⁷ **ÖZKAYA**, s. 793

⁸⁸ Birden çok kişinin birlikte vekâlet vermesi durumunda bu kişilerin vekile karşı müteselsilen sorumlu oldukları hususu Yargıtay kararlarında da vurgulanmıştır. Mesela 3. HD.'nin bir kararında, “...Borçlar Kanunu'nun 395'inci maddesine göre bir kişiye vekâlet veren müteaddit müvekkiller vekile karşı müteselsilen mesul oldukları cihetle...” denilerek müteselsil sorumluluk açıkça hükme bağlanmıştır: Yarg. 3.HD. 31.10.1960 T. 6923 E. 5735 K. (Karar için bakınız **ÖZKAYA**, s. 848.)

gibi önceden kişisel bir bağın bulunması yoluyla bu koşul gerçekleşebileceği gibi böyle bir bağ olmaksızın da gerçekleşebilir⁸⁹.

Birlikte vekâlet verenlerin vekile karşı müteselsilen sorumlu olabilmeleri için, görülen işin aynı olması ya da aralarında ortak bir menfaat bulunması gerekmektedir. Mesela birden çok vekâlet veren, aynı borçludaki farklı alacaklarını tahsil için aynı vekili (avukatı) görevlendirirse, görülen işte ayniyet olmayacağı için müteselsil sorumluluk da söz konusu olmaz. Buna karşılık bu vekâlet verenler rızalarıyla birlikte hareket etmek üzere bir adi ortaklık kurarlarsa ya da vekâlet verenlerin miras şirketinde olduğu gibi kanunen birlikte hareket etme zorunlulukları varsa artık ortak vekile karşı müteselsilen sorumlu olduklarını kabul etmek gerekir⁹⁰.

Borçlar Kanunu'nun 511'inci maddesinin 1'inci fıkrasının uygulama alanı bulabilmesinin üçüncü koşulu birden fazla vekâlet verenin ya aynı vekile işi birlikte gördürme iradesine sahip olmaları ya da işi birlikte gördürmeye neden olan kanuni bir zorunluluğun bulunmasıdır⁹¹. Bununla beraber Tandoğan'a göre, aralarında kişisel bir bağ bulunan birden fazla kimse ortak çıkarlarının söz konusu olduğu bir işin bir kimse tarafından ifa edilmesine bilerek hoşgörü ile yaklaşır ya da o kimsenin yaptığı işe icazet verirse bu kimselerin vekile karşı yine müteselsil sorumlulukları gündeme gelebilecektir⁹².

Vekâlet verenler diledikleri takdirde müteselsil sorumluluğun aksini kararlaştırabilirler; ancak aksini kararlaştırmadıkları durumda ehliyetsizlik veya ölüm gibi nedenlerle vekâlet verenler arasındaki ilişki sona ermediği sürece birlikte vekâlet ve müteselsil sorumluluk devam edecektir⁹³.

Türk Borçlar Kanunu'nun 511'inci maddesinin 1'inci fıkrası, Türk Borçlar Kanunu'nun 162'nci maddesinin 1'inci fıkra hükmünden ayrılarak, birlikte vekâlet verenlerin bu hususta bir beyanları bulunmasa bile müteselsilen sorumlu olacaklarını kabul etmiştir⁹⁴. Birlikte vekâlet verenlerin müteselsil sorumlu olmalarının sonuçları bakımından Türk Borçlar

⁸⁹ AKİPEK, s. 72; TANDOĞAN, s. 604; ERKAN, s. 464.

⁹⁰ TANDOĞAN, s. 604; AKİPEK, s. 72; ERKAN, s. 464; YÜCE, s. 154; ZEVLİLİLER/GÖKYAYLA, s. 623.

⁹¹ TANDOĞAN, s. 604; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 642.

⁹² TANDOĞAN, s. 604.

⁹³ YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 642; AKİPEK, s. 72; YÜCE, s. 155.

⁹⁴ TANDOĞAN, s. 606; AKİPEK, s. 73; ZEVLİLİLER/GÖKYAYLA, s. 623.

Kanunu'nun 511'inci maddesinde herhangi bir düzenleme bulunmadığı için bu konudaki boşluğun, Türk Borçlar Kanunu'nun 163 vd. maddelerinin kıyasen uygulanması yoluyla doldurulması gerekmektedir. Bu sebeple birlikte vekâlet verenler aralarındaki müteselsil sorumluluğun sonucu olarak dış ilişkide vekile karşı borcun tamamından sorumlu olacak (m. 163/f. 1); iç ilişkide ise vekile yapılan ödemeden eşit birer payı üzerlerine almak zorunda kalacaklardır (m. 167/ f. 1)⁹⁵.

Doktrinde baskın görüşe⁹⁶ göre, aynı kişiye birlikte vekâlet veren müvekkillerin vekilden olan alacakları için kanuni teselsül karinesinin söz konusu değildir. Alacağın bölünebilen alacak olduğu durumlarda vekâlet verenlerden her biri kendi payına düşeni vekilden isteyebilecektir. Bölünemeyen edimler bakımından ise, her bir vekâlet veren bu edimin ifasını vekilden isteyebilecek; ancak vekilin ifayı vekâlet verenlerin hepsine birden yapması gerekecektir.

SONUÇ

Vekâlet sözleşmesi, vekilin sözleşme ile vekâlet verenin menfaatine ve iradesine uygun olarak sözleşme ile belirlenen işi görmeyi ya da işlemi yapmayı, zaman kaydına bağlı olmaksızın ve sonucun elde edilmemesi rizikosu kendisine ait olmamak üzere borçlandığı ve bu iş görmenin kanunun diğer hükümleriyle düzenlenen sözleşmelerden herhangi birinin kapsamına girmediği, buna karşılık teamül gereği veya sözleşmede kararlaştırılmış olması şartıyla ücrete hak kazandığı kural olarak sürekli borç ilişkisi doğuran, rızai bir sözleşmedir

Kanun koyucu, ücreti vekâlet sözleşmesinin zorunlu unsuru kabul etmemiştir; ancak vekâlet verenin ücret ödeme borcu altında olup olmadığına bakılmaksızın, vekilin sözleşme nedeniyle yaptığı masrafları ve verdiği avansları Borçlar Kanunu'nun 510'uncu maddesinin 1'inci fıkrası uyarınca ödeme borcu altında olduğu kabul edilmiştir. Vekâlet verenin gider ve avansları ödeme borcunun ortaya çıkabilmesi için bazı şartların gerçekleşmesi gerekmektedir. Buna göre, vekilin geçerli bir vekâlet sözleşmesine dayanarak ve bu vekâletin ifası için masraf yapması ve avansları ödemesi gerekir. Ayrıca yapılan masraflar ve verilen avanslar vekâletin gereği gibi ifasına hizmet etmelidir. Buna karşılık masraf ve avansların talep edilebilmesi için vekâlet verenin bunların yapılmasına izin vermiş olması gerekmektedir.

⁹⁵ TANDOĞAN, s. 606; AKİPEK, s. 74; ERKAN, s. 466.

⁹⁶ YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 643; AKİPEK, s. 73; TANDOĞAN, s. 607.

Borçlar Kanunu'nun 510'uncu maddesinin 1'inci fıkrasına göre, vekâlet verenin, vekilin yaptığı giderleri ve verdiği avansları ödeme borcu yanında vekili vekâlet veren hesabına girdiği borçtan kurtarma yükümü de bulunmaktadır. Vekili, işin görülmesi nedeniyle üstlendiği borçtan kurtarma yükümlülüğünün doğmasının da birtakım şartları bulunmaktadır. İlk olarak hükmün uygulama alanı bulabilmesi için vekilin geçerli bir vekâlet sözleşmesi çerçevesinde kendi adına ve vekâlet veren hesabına üçüncü kişiye karşı bir borç altına girmesi gerekmektedir. İkinci olarak, vekilin, yüklendiği vekâletin doğru (gereği gibi) ifası için borç altına girmiş olması gerekir. Son olarak girişilen borç henüz devam ediyor olmalıdır. Vekâlet veren, borçlanılan edimi doğrudan üçüncü kişiye ifa etmek, vekilin borcunu üçüncü kişi ile akdedilen borcun nakli sözleşmesiyle üzerine almak, vekilin borcuna ilişkin teminat vermek ya da borcun ifası için vekile karşılık sağlamak yollarından biriyle vekili borçtan kurtarabilecektir.

Vekâlet veren Borçlar Kanunu'nun 510'uncu maddesinin 2'nci fıkrasına göre işin görülmesi nedeniyle vekilin uğradığı zararı tazmin etmelidir. Müvekkilin vekilin zararını tazminle yükümlü olabilmesi için öncelikle bir zararın bulunması aranmaktadır yani vekilin malvarlığında onun iradesine rağmen bir eksilme meydana gelmelidir. İkinci olarak vekilin uğradığı zararlar vekâletin ifası arasında uygun illiyet bağının bulanması gerekmektedir. Ayrıca vekâlet verenin zarardan sorumlu tutulabilmesi için vekilin vekâleti gereği gibi ifa etmiş olması ve vekâlet verenin kusuru bulunmadığını ispatlayamaması lazımdır. Ancak bu son şart bakımından ücretsiz vekâlet sözleşmesinde vekâlet verenin kusursuz sorumluluğunun kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Vekâlet verenin tazminat borcu, vekilin zarara uğradığı günden itibaren vekâletin ifasının tamamlanmış olmasına bakılmaksızın muaccel olmaktadır ve tazminat borcuna zararın doğduğu günden itibaren faiz yürütülmesi gerekmektedir.

Kanunda vekâlet verenin vekile avans verme ve karşılık sağlama borcundan bahsedilmemiş olmasına rağmen doktrinde vekâlet verenin vekile avans verme ve karşılık sağlama borcu altında olduğunun da kabul edildiği belirtilmelidir. Avukatlık Kanunu ise Borçlar Kanunundan farklı olarak m. 173/f. 2'de avukatın giderleri için vekâlet verenden avans isteme hakkına açıkça yer vermiştir.

Borçlar Kanunu'nun 511'inci maddesinin 1'inci fıkrasında birden fazla kişinin birlikte vekâlet vermesi durumunda bu kişilerin vekile karşı müteselsilen sorumlu olması öngörülmüştür. Vekâlet verenlerin müteselsil sorumluluğunun doğabilmesi birden çok vekâlet verenin bulunmasını gerektirmektedir. Bununla beraber müteselsil sorumluluğun doğması, görülen işin aynı olmasına ya da ortak bir menfaat bulunmasına, birden fazla vekâlet verenin ya aynı vekile işi birlikte gödürme iradesine sahip olmalarına ya da işi birlikte gödürmeye neden olan kanuni bir zorunluluğun bulunmasına bağlıdır.

KAYNAKLAR

AKINCI, Şahin, Vekâlet Sözleşmesinin Sona Ermesi, Konya 2004. (Anılış: Vekâlet Sözleşmesi)

AKINCI, Şahin, Karşılaştırmalı Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Konya 2004. (Anılış: Karşılaştırmalı Borçlar)

AKİPEK, Şebnem, Alt Vekâlet, Ankara 2003.

ARAL, Fahrettin/**AYRANCI**, Hasan, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Ankara 2012.

ARPACI, Ahmet Murat, “Borçlar Kanunu Açısından Vekâlet İlişkisinde Müvekkilin Hak ve Borçları”, Prof. Dr. Mustafa Dural'a Armağan, İstanbul 2013, s. 132-140.

AYAN, Mehmet, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Konya 2012.

AYDOĞDU, Murat/**KAHVECİ**, Nalan, Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, İzmir 2013.

AYDIN, Murat, Avukatlık Ücreti, Ankara 2010.

BAŞPINAR, Veysel, Vekilin Özen Borcundan Doğan Sorumluluğu, Ankara 2004.

BERKİ, Şakir, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Ankara 1973.

Dil Derneği, Türkçe Sözlük, Ankara 1998, Cilt 1.

EMİROĞLU, Haluk, Roma Hukukunda Vekâlet Sözleşmesi ve Hukuki İşlemlerde Temsil, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2003, Cilt 52, Sayı 1, s. 101-111.

ERDOĞMUŞ, Belgin, Roma Borçlar Hukuku Dersleri, İstanbul 2012.

EREN, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2012.

ERKAN, Vehbi Umut, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Vekâlet Sözleşmesinde Vekâlet Veren Ücret Ödeme Borcu Dışındaki Diğer Borçları”, AÜHFD 2013, Cilt 62, Sayı 2, s. 441-472.

GÖKYAYLA, Emre, Avukatlık Sözleşmesinin Avukatın Azli ve İstifasıyla Sona Ermesi, Ankara 2007.

GÖKYAYLA, Emre, “Eser ve Vekâlet Sözleşmeleri”, Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu, İstanbul 2012, s. 287-295.

GÜMÜŞ, Mustafa Alper, Türk-İsviçre Borçlar Hukukunda Vekilin Özen Borcu, İstanbul 2001.

GÜMÜŞ, Mustafa Alper, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, İstanbul 2012, Cilt 2. (Anılış: Borçlar)

GÜNAY, Cevdet İlhan, Türk Borçlar Kanunu Şerhi, Ankara 2012.

GÜNERGÖK, Özcan, Avukatlık Sözleşmesi, Ankara 2013.

KARATEKE, Songül, Avukatlık Sözleşmesinde Ücret, Ankara 2006.

KILIÇOĞLU, Ahmet M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2012.

KÜRŞAT, Zekeriya, “Eser Ve Vekâlet Sözleşmelerinin Nitelendirilmesi Sorunu Ve Nitelendirmenin Hükümü”, İÜHFM 2009, Cilt.67, Sayı 1-2, s. 143-166.

MERT, Abdulkadir, Avukatlık Sözleşmesi İle Vekâlet Sözleşmesinin Farklılıkları, <http://www.abdulkadirmert.av.tr/files/sözleşme.pdf>.

OĞUZ, Arzu, “Roma ve Türk Hukukunda İnançlı İşlem ve Vekâlet Sözleşmelerinin Karşılaştırılması”, AÜHFD 1989-1990, Cilt 41, Sayı 1-4, s. 225-284.

OĞUZMAN, M. Kemal/**ÖZ**, M. Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 1, İstanbul 2012.

OĞUZMAN, Kemal/**SELİÇİ**, Özer/**OKTAY-ÖZDEMİR**, Saibe, Eşya Hukuku, İstanbul 2012.

ORMANCI, Pınar Altınok, Sürekli Borç İlişkilerinin Haklı Sebep Feshi, İstanbul 2011.

ÖZKAYA, Eraslan, Vekâlet Sözleşmesi ve Kötüye Kullanılması, Ankara 2013.

POSTACIOĞLU, İlhan E., “Nam-ı Müstear Meselesi: Vekalet ve İtimat Mukaveleleri İle Muvazaanın Karşılıklı Münasebetleri”, İÜHFM 1947, Cilt 13, Sayı 3, s. 1011-1037.

RADO, Türkan, Roma Hukuku Dersleri Borçlar Hukuku, İstanbul 2011.

SELİÇİ, Özer, Borçlar Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, İstanbul 1976.

SEROZAN, Rona, Sözleşmeden Dönme, İstanbul 2007.

TAHİROĞLU, Bülent, Roma Borçlar Hukuku, İstanbul 2012.

TANDOĞAN, Haluk, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, İstanbul 2010, Cilt 2.

UMUR, Ziya, Roma Hukuku Lügatı, İstanbul 1983.

ÜNAL, Metin, Türk Gayrimenkul Hukukunda Nam-ı Müstear Meselesi, Ankara Barosu Dergisi, Yıl 1965, Sayı 3, s. 293-300.

YALÇINDURAN, Türker, Vekâlet Sözleşmesinde Ücret, Ankara 2007.

YAVUZ, Cevdet/**ACAR**, Faruk/**ÖZEN**, Burak, Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler), İstanbul 2013.

YÜCE, Özlem Demir, Vekâlet Sözleşmesinde Tarafların Borçları, Ankara 2009, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

ZEVKLİLER, Aydın/**GÖKYAYLA**, K. Emre, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Ankara 2013.